

Шифр «експортний потенціал»

Наукова робота

на тему «Оцінка стану та можливостей розвитку вітчизняного ринку меду»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи можливостей розвитку вітчизняного експорту як індикатор використання експортного потенціалу.....	5
РОЗДІЛ 2. Аналіз світового ринку натурального меду.....	8
РОЗДІЛ 3. Дослідження експортних ринків натурального меду України.....	14
РОЗДІЛ 4. Визначення експортного потенціалу вітчизняного ринку меду.....	19
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29

ВСТУП

В умовах ринкових трансформацій, економічної інтеграції та глобалізації, світова економіка потребує постійного удосконалення, максимального використання наявних ресурсів, потенціалу, конкурентних переваг. Інтенсивність розвитку світогосподарських зв'язків, транснаціоналізація та країн світу актуалізує необхідність дослідження експортного потенціалу країни як рушійної сили її розвитку. Важливим напрямком реалізації експортного потенціалу країни є визначення стратегічних товарів даної країни, виробництво яких є їх безумовною перевагою та пошук найбільш ефективних способів реалізації даних товарів.

Бджолиний мед – ні з чим не зрівняний за харчовими та цілющими властивостями продукт. Він є одним з складних продуктів природи у складі якого виявлено більше чотирьохсот різних компонентів. Він вміщує більшість елементів таблиці Менделєєва, насичений амінокислотами і багатьма іншими біологічно активними сполуками, незамінний продукт харчування.

За виробництвом меду у світі Україна поступається лише Китаю, Аргентині, США і Туреччині. Вінницька, Житомирська, Дніпровська, Миколаївська, Полтавська області забезпечують 70% виробництва українського меду. У Вінницькій області щорічно виробляється понад 4 тис. т. меду, експортується понад 3,5 тис. т. на суму більше 7 млн. дол. США. Україна входить у п'ятірку найбільших світових виробників меду та постачає його для американських та європейських споживачів. Щороку обсяги експорту меду з України зростають на 20-25%. Завдяки високому рівню якості даного продукту, та його споживчих властивостей, попит на даний товар продовжує інтенсивно зростати як в Україні, так і за її межами. Завдяки цьому безумовною є актуальність дослідження експортного потенціалу даного товару.

Дослідженню особливостей розвитку вітчизняного та світового ринку меду присвятили свої праці низка науковців, зокрема Данкевич В., Данкевич Є., Нестеренко О.В., Пивовар П., Ставицька А.В., Ципліцька О.О. Яненкова І.Г. та

інші. Окремі аспекти формування експортного потенціалу країни обґрунтували вчені Мельник Т.М., Перетятко Л.А., Чалапко (Калник) Л.Д. та інші. Проте зважаючи на високий потенціал України у виготовленні даного продукту, наразі проблема оцінки можливостей розвитку ринку збуту меду залишається актуальною.

Мета наукової роботи – визначити можливості розвитку вітчизняного ринку меду, потенційні експортні ринки на основі оцінки сучасного стану міжнародної торгівлі даним товаром

Поставлена мета обумовила необхідність розв’язання наступних завдань:

- дослідити сутність та особливості розвитку вітчизняного ринку меду;
- проаналізувати тенденції розвитку світового ринку меду;
- дослідити експортні ринки меду України;
- визначити експортний потенціал вітчизняного ринку меду..

Об’єктом дослідження є ринок натурального меду.

Предметом дослідження виступає визначення найбільш вигідних країн для експорту українського меду.

Методологічне підґрунтя досліджень включає в себе багатоманітність процедур і методів, призначених для оцінки розвитку міжнародної торгівлі. В ході дослідження були застосовані такі методи дослідження: аналізу і синтезу, системного підходу, методи статистичної обробки даних, порівняння, графічні методи обробки даних, методи комп’ютерної обробки економічної інформації

Структура роботи передбачає вступ, чотири розділи, висновки та пропозиції, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОЖЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ЕКСПОРТУ ЯК ІНДИКАТОР ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Зростання ролі зовнішньої торгівлі та посилення міжнародної конкуренції між країнами впливають на подальший розвиток усієї системи світового господарства, диверсифікуючи економічні зв'язки між його учасниками через реалізацію експорту. Використання можливостей розвитку експорту країни здійснюється через призму використання її експортного потенціалу до конкретних країн. Умови середовища формування та реалізації експортного потенціалу різні: економічні, політико-правові, соціокультурні, технічні, природно-кліматичні. Структура експортного потенціалу розглядається з погляду наявності певних ресурсів, можливостей та чинників, що впливають на ефективність експортної діяльності.

Експортний потенціал притаманний економічним суб'єктам усіх рівнів: підприємству, галузі чи виду діяльності, регіону всередині країни, національній економіці, угрупованню кількох держав. Відповідно, між ними існує тісний взаємозв'язок: експортний потенціал країни складається з експортних потенціалів регіонів та експортних потенціалів окремих галузей. Реалізація експортного потенціалу країни забезпечується через активну участь суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

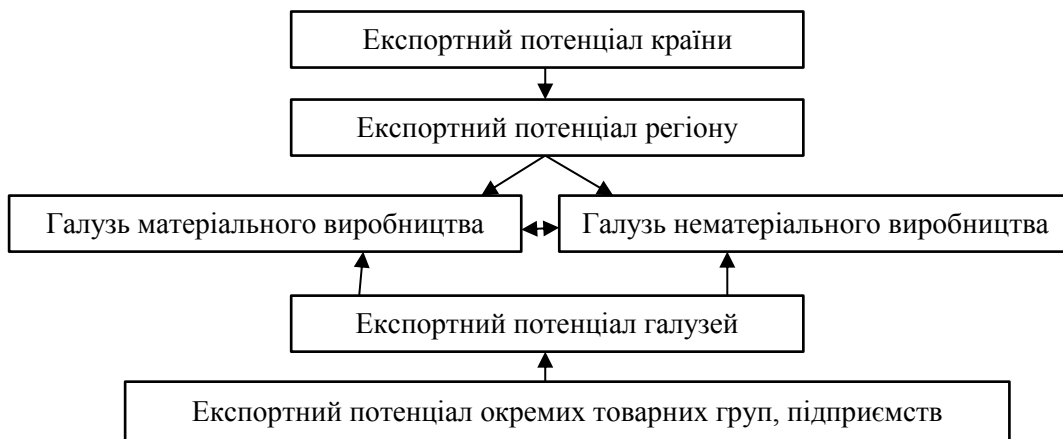

Рис. 1.1. Структура експортного потенціалу країни

Джерело: адаптовано автором за [2]

У цілому експортний потенціал країни тісно пов'язаний з її конкурентними перевагами на міжнародному ринку та залежить від географічного розташування країни; економічних, природно-кліматичних, соціально-культурних, інфраструктурних, наукових, інноваційних, трудових, технологічних, інвестиційних та історичних умов діяльності економічних суб'єктів; правового, політичного та економічного середовища ведення міжнародного бізнесу [2, с. 90].

Щоб скористатися новими можливостями, українським підприємствам важливо правильно встановити послідовність дій, розподілити завдання в часі та ресурси для їх виконання. Науковці Яненкова І.Г., Ципліцька О.О. виділяють наступну послідовність дій для підготовки виходу на експортний ринок (рис. 1.2).

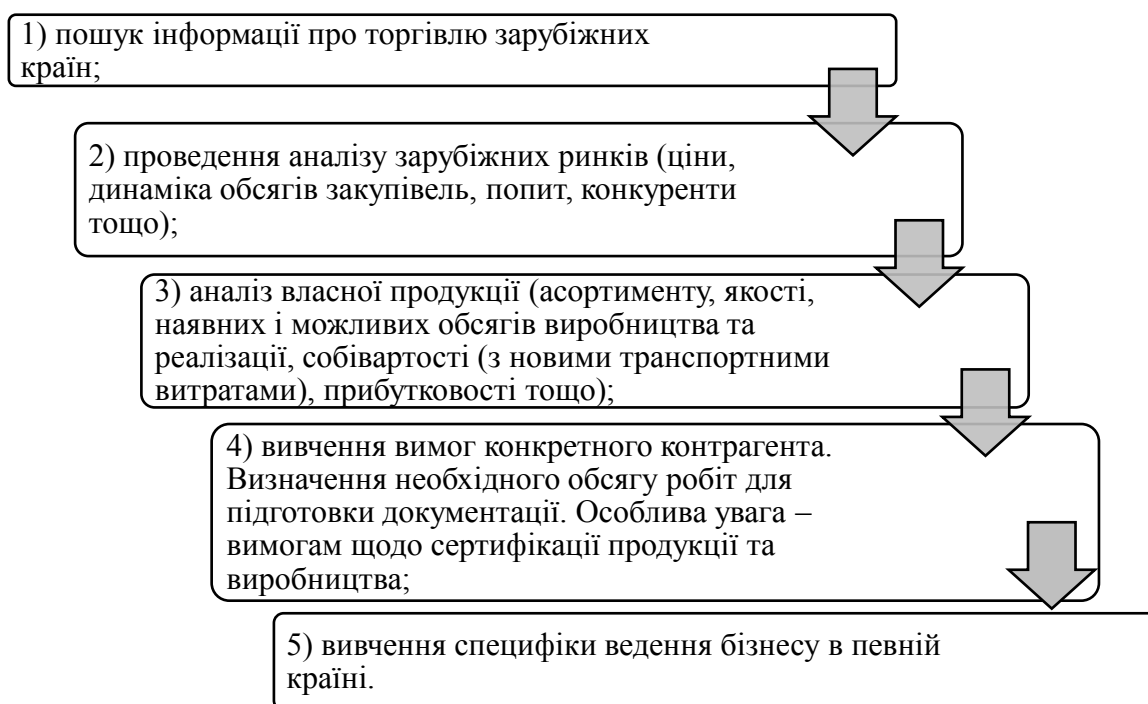

Рис. 1.2. Послідовність виходу на іноземний ринок

Джерело: складено автором за [3]

Під час аналізу власної продукції на предмет експорту слід звернути увагу також на такі специфічні моменти, як підтримка національного виробника цієї продукції у зарубіжній країні. Наприклад, якщо США є світовим

лідером з виробництва томатів, то експортувати томатну продукцію туди буде складно, особливо через механізм державних закупівель.

Успішність проходження всіх етапів процесу виходу на міжнародні ринки такого рівня залежить насамперед від правильного визначення послідовності дій, своєчасного та якісного виконання встановлених вимог та гнучкості і спритності компанії за необхідності термінового прийняття рішень чи швидкої мобілізації потрібних ресурсів. Своєчасне виявлення та врахування якнайбільшої кількості специфічних вимог дозволить експортерам уникнути зайвих витрат у процесі виходу на зарубіжні ринки.

Ми пропонуємо при визначенні можливостей розвитку ринку досліджувати експортний потенціал згідно запропонованої на рис. 1.2. моделі оцінки можливостей ринку.

Рис. 1.3. Методика оцінки можливостей розвитку ринку

Застосуємо запропоновану на рис. 1.3 методику з метою дослідження можливостей розвитку вітчизняного ринку меду. Україна виробляє меду більше, ніж може продати на експорт та вжити на внутрішньому ринку, і ці залишки переходять з року в рік. Сьогодні виник великий надлишок, який тисне на ринок. Два найбільші покупці українського меду – це Європа, яка купує 40-45 тис. т. на рік та США – 5-10 тис. т. в рік. Ринок меду становить особливий інтерес для економіки України, оскільки країна є найбільшим виробником меду в Європі і п'ятим за величиною експортером на глобальному рівні. Середній об'єм експорту українського меду становить 50-55 тис т. З огляду на існуючий профіцит на ринку необхідно здійснювати пошук способів його розвитку, пошуку нових ринків збуту.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СВІТОВОГО РИНКУ НАТУРАЛЬНОГО МЕДУ

Основними індикаторами світового ринку меду є дослідження обсягів їх експорту та імпорту, а також структури даних показників залежно від видів продукції та географічного спрямування експорту та імпорту досліджуваного виду продукції.

Динаміка загального обсягу експорту меду представлена на рис. 1.

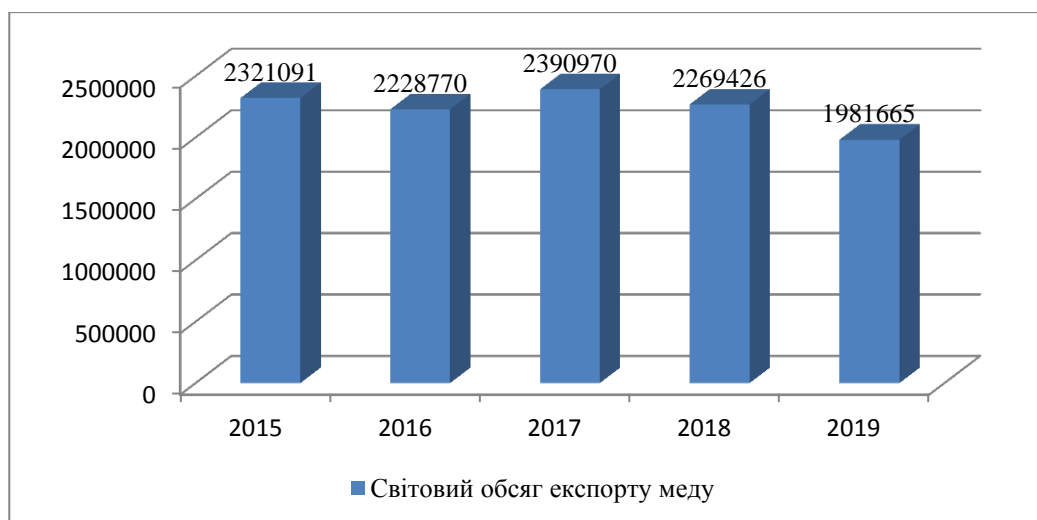

Рис. 2.1. Динаміка світового обсягу експорту натурального меду у 2015-2019 рр., тис. дол. США

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Як свідчать дані рис. 2.1, динаміка загального обсягу світового експорту меду знижується з 2017 р. Загалом, за аналізований період обсяг експорту меду в світі знизився 14,62%, що зумовлене збільшенням його виробництва в багатьох бджільницьких країнах, виходом на світовий ринок меду нових гравців і наростання обсягів фальсифікованого меду, що поставляється на світовий ринок.

Для більш детального вивчення світового ринку меду, проаналізуємо структуру та склад його експорту в розрізі країн.

Таблиця 2.1

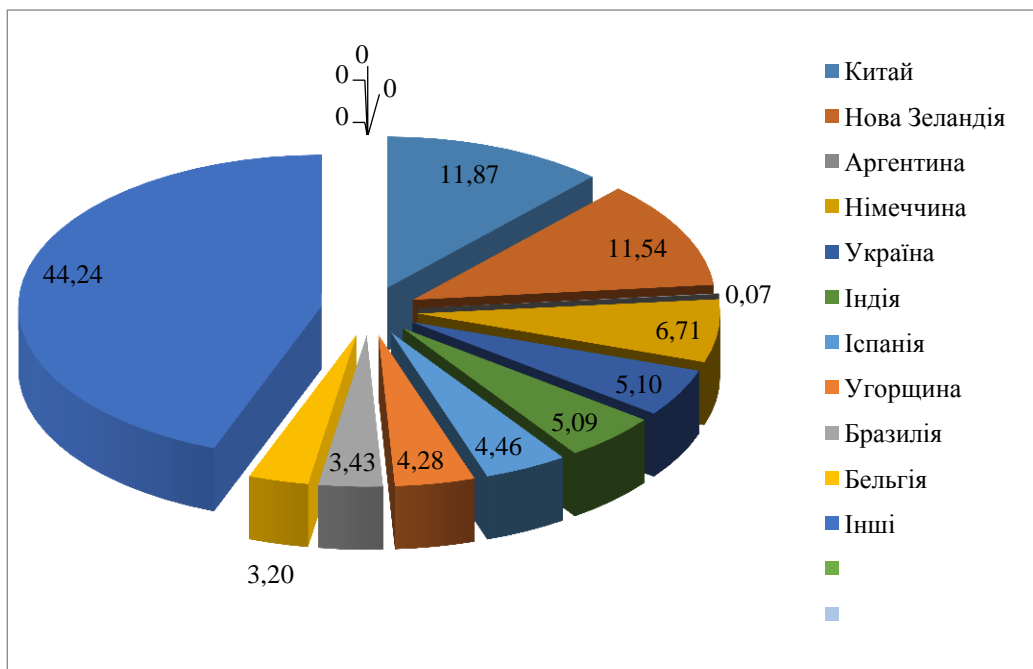
Динаміка обсягу світового експорту натурального меду у розрізі країн в 2015-2019 рр., тис. дол. США

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту 2019/2015, %
Світ	2321091	2228770	2390970	2269426	1981665	-14,62
Китай	288668	27656	270705	249251	235314	-18,48
Нова Зеландія	200043	206126	269135	245567	228775	14,36
Аргентина	163603	168868	182946	175251	1467	-99,10
Німеччина	132348	136828	140213	141229	133016	0,50
Україна	83982	97258	133943	97985	101078	20,36
Індія	121457	70752	10408	101986	100872	-16,95
Іспанія	101175	108315	110744	105647	88467	-12,56
Угорщина	78003	72969	97278	90622	84805	8,72
Бразилія	8172	9203	121298	9542	67879	730,63
Бельгія	80747	71794	77133	78119	63458	-21,41
Мексика	155986	93725	104717	120405	63231	-59,46
В'єтнам	102886	73055	63275	65783	52953	-48,53
Румунія	4602	41492	52138	49337	43817	852,13
Польща	32315	33596	40599	42936	43158	33,55
Канада	52194	54602	6064	61213	41319	-20,84
Інші	714910	962531	710374	634553	632056	-11,59

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Із даних таблиці видно, що протягом останніх п'яти років найбільшими світовими експортерами натурального меду є Китай, Нова Зеландія, Аргентина, Німеччина, Україна. Проте динаміка обсягів експорту даного продукту країнами-лідерами експорту натурального меду варіювалася, зокрема

обсяги експорту даного продукту Китаєм та Новою Зеландією протягом аналізованого періоду зменшилися на більш, ніж 10%, а Аргентини аж на 99%. Найбільший приріст експорту натурального меду протягом 2015-2019 рр. був притаманний Румунії (+852,13%) та Бразилії (+730,63%), Нідерландам (+97,95%). В свою чергу найменший приріст експорту натурального меду протягом досліджуваного періоду був притаманний Аргентині (-99,10%) та Мексиці (-59,46%).

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Рис. 2.2. Структура світового експорту натурального меду у 2019 р., %

Як видно з рис. 2.2 лідерами у структурі експорту натурального меду є Китай (11,87%), Нова Зеландія (11,54%) та Німеччина (6,71%). В свою чергу Україна у структурі експорту натурального меду займає (5,10%) Найменшу частку у структурі експорту продукту займає Аргентина лише (0,07%).

Проте здійснення експорту неможливе без дослідження попиту на пропонований товар на світовому ринку. Тому проаналізуємо основні тенденції динаміки та структури світового імпорту натурального меду.

Динаміка загального обсягу імпорту натурального меду представлено на рис. 2.3.

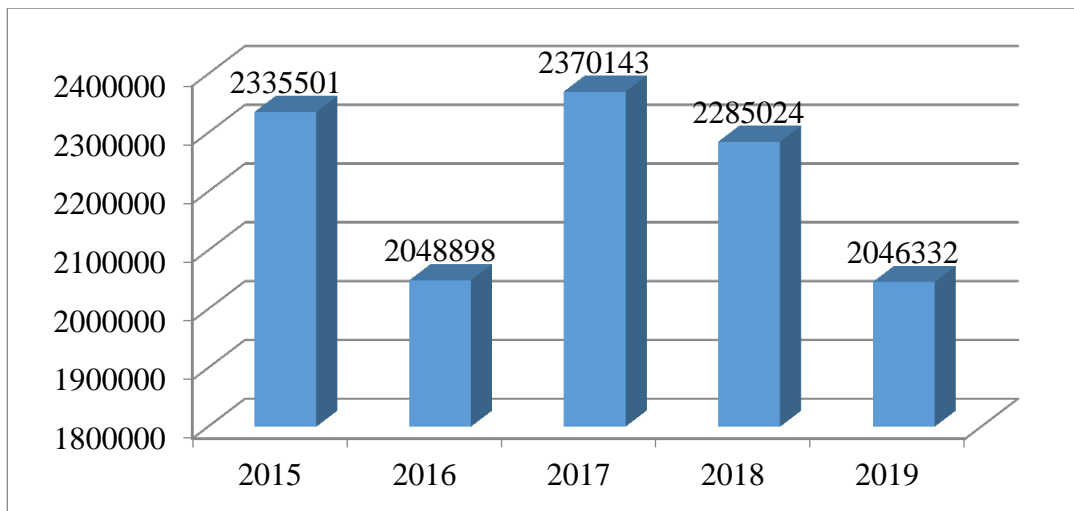

Рис 2.3. Динаміка імпорту світового обсягу натурального меду в 2015-2019 рр., тис. дол. США

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Як свідчать дані на рис. 2.3 динаміка світового імпорту натурального меду протягом досліджуваного періоду мала тенденцію коливання, зокрема у 2016 році спостерігалось різке зниження, проте у наступному році даний показник помітно зріс та починаючи з 2018 почав поступову тенденцію падіння. Така ситуація пов'язана із перенасиченням ринку через значне зростання виробництва меду. Як результат, виник тиск в сторону зниження цін з боку імпортерів, що зумовило зниження обсягів імпорту даного товару у вартісному вираженні.

Низькі ціни на китайський мед нижчої якості призводять до витіснення інших виробників, зокрема зниження внутрішніх цін на мед окремих країнах. Обвал цін на мед з боку світових експортерів, зміна шляхів експорту меду, падіння обсягів імпорту також пов'язано з поширенням фальсифікованого меду на міжнародній арені. Світові переробники стурбовані якістю меду, що постачається на їхні ринки, адже неякісний продукт з азіатського ринку заповнив світ у великих об'ємах. Він має низьку ціну, тож активно імпортується і витісняє з ринку натуральний мед з високою ціною. Сьогодні мед входить до топ підрбок продуктів, після оливкової олії і кави, які найчастіше фальсифікуються. Однак кожна країна-імпортер самостійно

обирає – боротися їй з фальсифікатом і закрити свій ринок від фальсифікованого меду, чи ні. У кожній країні є свої стандарти якості для імпортованого меду, який встановлюється і здійснюється на рівні законодавства і ветеринарних служб. В Україні мед повинен відповідати таким характеристикам та критеріям складу:

- складається з вуглеводів, переважно із фруктози й глюкози, а також інших речовин, таких як органічні кислоти тощо;
- колір повинен бути від прозорого (безкольорового), білого, світло-жовтого до темно-коричневого;
- консистенція може бути рідкою, в'язкою, дуже в'язкою, щільною;
- кристалізація - від дрібно-до крупнозернистої;
- смак солодкий, ніжний, приємний, терпкий, без сторонніх присмаків;
- аромат специфічний, приємний, слабкий, сильний, ніжний.

Проаналізуємо світовий імпорт меду в розріз країн-імпортерів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка обсягу світового імпорту натурального меду в розрізі країн в 2015-2019 рр., тис. дол. США

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту 2019/2015%
Світ	2335501	2048898	2370143	2285024	2046332	-12,38
США	605037	422382	568734	497705	43008	-92,89
Німеччина	332282	279084	313984	307096	255409	-23,13
Японія	117639	158004	143003	145537	144524	22,85
Франція	129046	127198	130876	12932	118391	-8,26
Об'єднане Королівство	131231	120052	130779	128606	1111	-99,15
Китай	7474	72807	91235	70129	84901	1035,95
Італія	84708	72436	82153	100944	81316	-4,00
Саудівська Аравія	56886	41804	66128	76977	7299	-87,17
Бельгія	89855	74039	79567	73294	64193	-28,56
Польща	47736	47071	53837	62418	61775	29,41
Іспанія	73221	65731	77347	68549	57422	-21,58
Нідерланди	50193	55937	59739	62656	52281	4,16
Австралія	55577	43837	45041	52521	36121	-35,01
Швейцарія	39012	35444	36703	39764	36089	-7,49

Канада	32298	2874	31867	2876	34209	5,92
Інші	483306	430198	459150	583020	968283	100,35

Як свідчить статистика, найбільшими імпортерами натурального меду є США, Німеччина та Японія. Протягом досліджуваного періоду значно зріс обсяг імпорту натурального меду Китаю (+1035,95) тоді як знизився імпорт Об'єднаним Королівством (-99,15), США(-92,89) та Саудівською Аравією (-87,17%) Загалом протягом 2015-2019 рр. світовий імпорт натурального меду знизився на (-12,38%)

З метою визначення найбільш перспективних зовнішніх ринків збуту досліджуваного продукту, порівняємо питому вагу кожної країни у загальному обсязі світового імпорту меду (рис. 4).

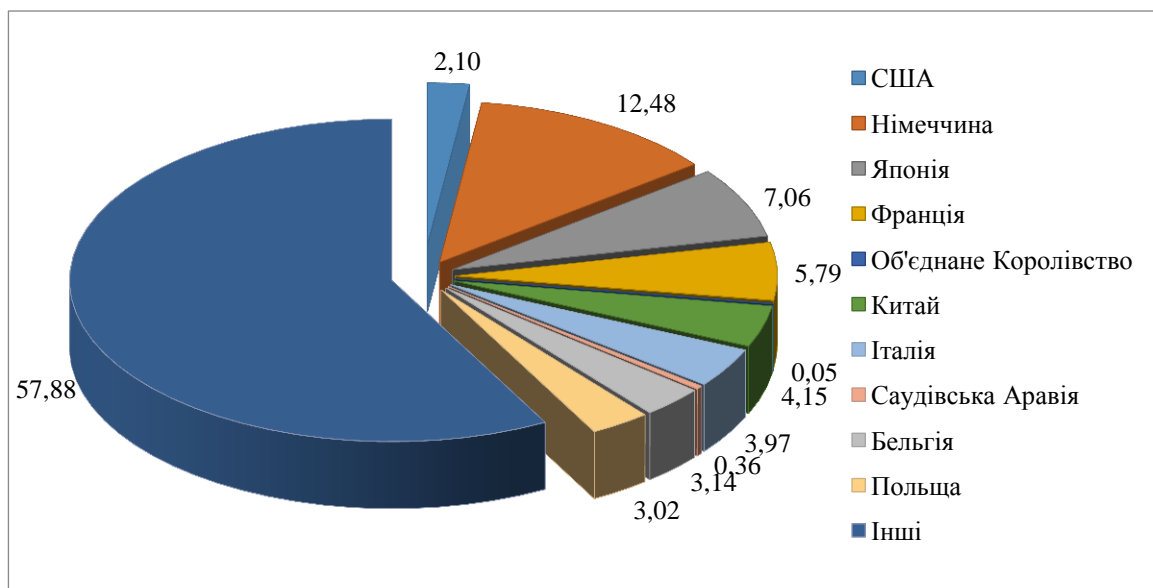

Рис. 2.4. Структура світового імпорту меду натурального у 2019 р., %

Аналіз структури імпорту меду показав, що найбільшу питому вагу в структурі світового імпорту даного товару займають Німеччина (12,10 %), Японія (7,06%) та Франція (5,79%).

Як було визначено, Україна – один з найбільших світових виробників меду, а також другий (після Китаю) найбільший експортер меду до ЄС. З метою

дослідження можливостей розвитку даного ринку, проаналізуємо сучасний стан вітчизняного ринку меду.

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТНИХ РИНКІВ МЕДУ УКРАЇНИ

На світовому ринку Україна відноситься до експортерів меду завдяки тому, що займає 5,10% світового експортного ринку натурального меду. Зважаючи на тенденції розвитку вітчизняного експорту меду та динаміки світового попиту на даний товар можливо визначити пріоритетні зовнішні ринки для збуту досліджуваної продукції. Проаналізуємо вітчизняний експорт меду визначивши динаміку основних обсягів та структуру експорту у розрізі країн.

Рис. 3.1. Динаміка обсягу експорту натурального меду України у 2015-2019 рр., тис. дол. США

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Із даних рис. 3.1 помітно, що загальний обсяг експорту натурального меду України протягом досліджуваного періоду поступово зростає. Україна – сильний гравець на світовому ринку меду. Підвищення експорту в 2019 році аналітики пов'язують з подоланням кризових явищ 2018 року. Експорт меду протягом останніх чотирьох років був позитивним. Але темп приросту був

вкрай хвилюючим. Наприклад, у 2014 році експорт меду виріс на 67,6%, а в наступних роках нерівномірно ріс аж до 2018 року. Тоді експорт скоротився через масове захворювання бджіл, причиною чого стало отруєння під час весняних польових робіт.

Загалом, ринок розвивається, очікується зростання, як виробництва, так і експорту даної продукції. Експорт меду з кожним роком спричиняє все більший вплив на розвиток вітчизняного експорту, це дає можливість у майбутньому очікувати підтримки з боку держави.

Аналітична компанія PRO CONSULTING виокремила тенденції розвитку вітчизняного експорту меду (рис. 2.2.).

Рис. 3.2. Тенденції розвитку світового експорту меду в Україні

Джерело: сформовано автором за [1]

Вінницька область експортує меду щорічно на близько 7 млн. дол. Найбільшим експортером меду на Вінниччині, є підприємство ТОВ СП «Мед Поділля». Починаючи з 1 вересня 2020 р., підприємства-виробники меду

та продуктів бджільництва України мають змогу експортувати свою продукцію до Королівства Саудівська Аравія, ТОВ СП «Мед Поділля» ввійшло до 7 підприємств України, які одержали даний дозвіл.

Протягом останнього десятиліття вітчизняні виробники зміцнили позиції на європейському ринку меду – з 2010 р. експорт до країн ЄС зріс майже у 20 разів. Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС вітчизняні виробники отримали тарифну квоту обсягом 5 тис. т меду (базова ставка увізного мита 17,3%, в межах тарифної квоти – 0%).

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, протягом перших 11 днів 2019 р. Україна вичерпала річну квоту на постачання меду до ЄС. Україна – один з найбільших світових виробників меду, а також другий (після Китаю) найбільший експортер меду до ЄС. З метою більш широкого аналізу вітчизняного експортного ринку натурального меду, розглянемо його у розрізі країн (табл. 2.1.).

Таблиця 3.1

Динаміка складу вітчизняного експорту натурального меду у розрізі країн в 2015-2019 рр., тис. дол. США

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	Темп приросту 2019/2015
Світ	83982	97258	133943	97985	101078	20,36
Німеччина	27671	32562	34227	25167	22999	-16,88
Польща	1312	18053	21805	17774	21192	1515,24
Бельгія	708	225	8166	8757	11264	1490,96
Литва	3155	1298	14	6684	8496	169,29
Сполучені Штати Америки	19397	17652	27021	12783	7072	-63,54
Франція	2371	3967	10863	4157	525	-77,86
Туреччина	2779	3471	3995	4202	4191	50,81
Данія	90	1756	3772	286	3774	4093,33
Іспанія	2989	328	6517	1695	3034	1,51
Чеська Республіка	2486	883	1866	582	2501	0,60
Угорщина	2511	282	1773	1714	1749	-30,35
Італія	89	1849	2995	3176	1593	1689,89
Словаччина	2483	646	645	852	1459	-41,24
Нідерланди	92	37	77	1321	1345	1361,96
Австрія	598	904	807	972	926	54,85

Інші	15251	13345	9400	7863	8958	-41,26
------	-------	-------	------	------	------	--------

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Із табл. 3.1 видно, що протягом 2015-2019 рр. найбільшими експортними партнерами України із продажу натурального меду були Німеччина, Польща та Бельгія. У низку країн зросли обсяги експорту, зокрема в Польщу (+1515,24%), Бельгію (+1490,96%), Данію (+766,67%), Італію (+1689,89%). Проведений аналіз свідчить, що вітчизняний мед користується стабільним попитом на світовому агропродовольчому ринку. Ринок меду становить особливий інтерес для економіки України, оскільки країна є найбільшим виробником меду в Європі і п'ятим за величиною експортером на глобальному рівні. В цілому, динаміка експорту меду протягом останніх чотирьох років була позитивною, так як середнє значення приросту експорту дорівнює 36%. Але сам темп приросту демонструє волатильність.

Проаналізувавши тенденції зміни обсягів експорту натурального меду України до іноземних країн, доцільно визначити частки кожної країни в загальному експорті натурального меду (рис. 2.3).

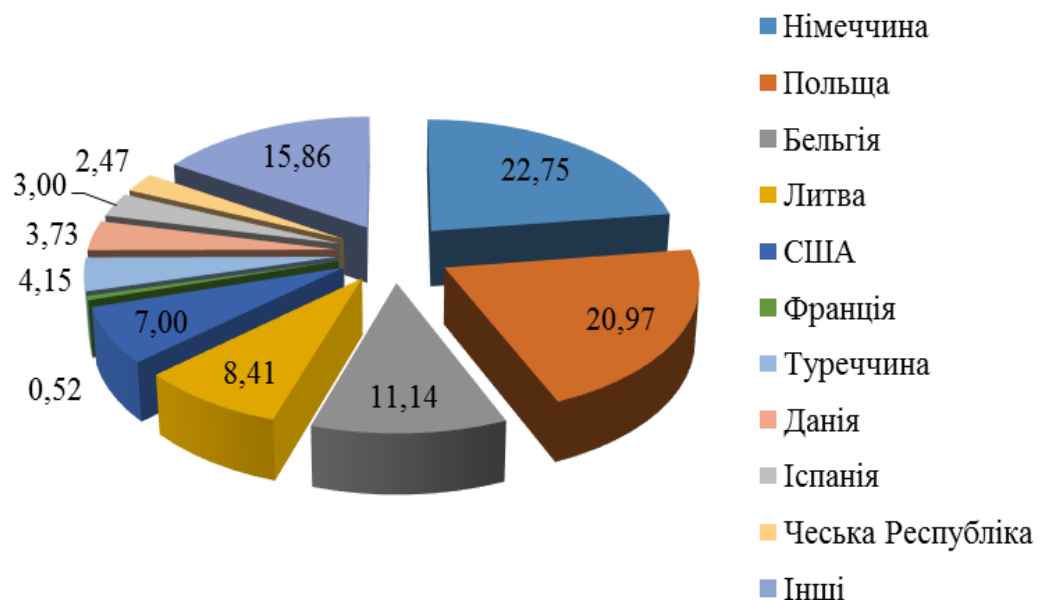

Рис. 3.3. Структура експорту натурального меду України у 2019 р., %

Джерело: сформовано автором за даними International Trade Center

Як видно з рис. 3.3, в трійку лідерів по вітчизняному експорту натурального меду входять: Німеччина (22,75%), Польща (20,97%) та Бельгія (11,14%). В свою чергу найменшу частку експорту займає Франція лише 0,52%. Традиційно основним ринком збуту українського меду є Європейський Союз, куди торік експортовано понад 85% цього продукту в натуральному виразі. Також була повністю використана основна та додаткова преференційна квота на безмитні поставки цього продукту до ЄС. Країни, в яких наш мед має найбільший попитом, теж залишились незмінними – Німеччина, Польща, Бельгія, Литва і Сполучені Штати Америки. Загалом, мед вітчизняного виробництва закуповували майже 60 країн з різних регіонів планети. Від початку 2020 року основна безмитна квота України на експорт меду в обсязі 5800 тонн до Євросоюзу вже повністю використана.

За місяць до початку 2021 року Україна експортувала рекордну кількість меду. Експорт з України за 11 місяців 2020 року досяг абсолютного рекорду - 69 800 тонн на загальну суму \$ 117,5 млн. Тоді як попередній рекорд був зафіксований в 2017 році - 67 800 тонн (\$ 133,9 млн). Крім цього у 2020 році Україна стала лідером з експорту меду до країн ЄС тому українські компанії вже повністю використали тарифну квоту на мед, яку у 2020 році Європейський Союз збільшив до 6 тисяч тонн на рік.

Вже з 1 січня 2021 р почала діяти угода про зону вільної торгівлі між Україною та Великою Британією. країна отримала безмитну квоту на постачання меду в розмірі 1000 т. При цьому поза квотою імпортер повинен заплатити мито – 17,3%. Це дасть Україні нескінченні перспективи, можливість росту присутності на одному з найбільших ринків Європи. Для визначення можливості розвитку вітчизняного ринку меду необхідно визначити потенційні найбільш вигідні експортні ринки для реалізації вітчизняного меду.

РОЗДІЛ 4. ВИЗНАЧЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ НАТУРАЛЬНОГО МЕДУ

Проведений аналіз світового ринку натурального меду свідчить про те, що Україна є експортером даного продукту на міжнародній арені. Частка експорту меду України складає 5,10% світового експорту даного товару. Зважаючи на сприятливі умови для урожаю натурального меду зростання попиту на даний продукт на міжнародному ринку доцільним є дослідження можливостей розширення вітчизняного експорту натурального меду.

Експортний потенціал певного продукту характеризується обсягом даного товару, що може бути вироблений у країні та реалізований з максимальною вигодою для цієї країни. Експортний потенціал тісно пов'язаний з конкурентоспроможністю продукції, що призначена для реалізації на світовому ринку [10, с. 248]. Процес визначення експортного потенціалу є досить трудомістким, адже потребує врахування чинників, що впливають на даний показник. Науковець Мельник Т.М. ідентифікувала основні фактори, що визначають експортний потенціал: кон'юнктура зовнішнього ринку, ємність ринку, умови конкуренції, виробничий потенціал тощо [8, с. 250]

Сучасні інструменти автоматизації економічних процесів дозволяють полегшити процес аналізу. Одним із таких інструментів для дослідження міжнародних торговельних відносин є веб-сайт International Trade Center [4], який дозволяє автоматизувати та спростити процес аналізу експорту, імпорту певних товарів чи послуг конкретними країнами, а також дозволяє створити карту експортного потенціалу, що надає сучасну та практичну інформацію про продукцію, ринки, ступінь невикористання потенціалу, а також визначає пріоритетність нових секторів із сприятливими шансами на успіх у диверсифікаційному експорті [5].

Використовуючи засоби даного веб-сайту було створено карту експортного потенціалу України для натурального меду (рис. 4.1).

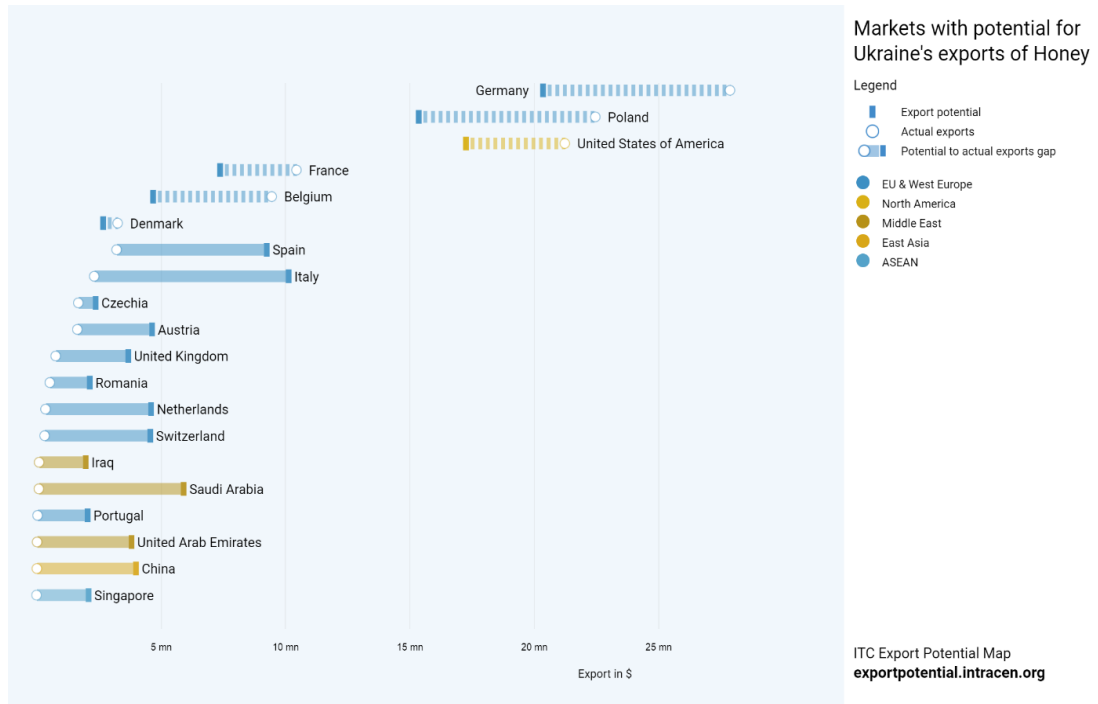

Рис. 4.1. Зовнішні ринки з найвищим експортним потенціалом меду
Джерело: сформовано з використанням *International Trade Center*

Ринками з найбільшим потенціалом для українського експорту натурального меду є Німеччина, Польща та США, де обсяги експорту перевищують експортний потенціал в дані країни. Італія демонструє саму велику абсолютну різницю між потенційним та фактичним експортом у вартості вираження, залишаючи місце для реалізації додаткового експорту на суму 7,6 мільйонів доларів. Вибір потенційних експортних ринків збуту залежить від ступеня використання їх експортного потенціалу, експортного тарифу.

На рис. 4.2. відображено рівень використання експортного потенціалу окремих країн. Повністю використано експортний потенціал меду Німеччини, США, Польщі та Франції. Серед країн з високим експортним потенціалом даного товару на 23,6 % використано експортний потенціал Італії, на 35,8% – Іспанії. Недостатньо також використовується експортний потенціал меду в Нідерланди, Швейцарію та Великобританію, проте значення їх загального експортного потенціалу є нижчим порівняно з попереднім.

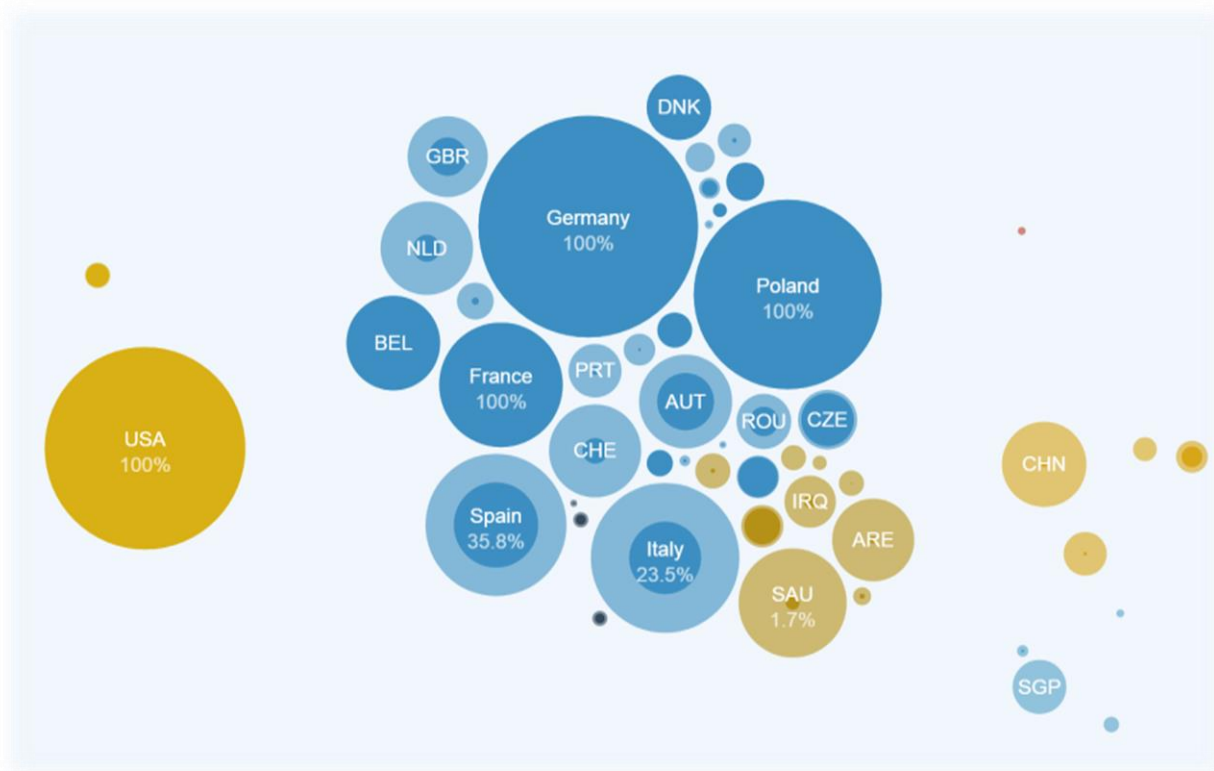

Рис. 4.2. Карта експортного потенціалу ринку меду України

Джерело: сформовано з використанням *International Trade Center*

Найбільшими експортними ринками для реалізації вітчизняного меду є Німеччина, США, Польща, Італія та Іспанія. Проте обираючи експортний ринок необхідно керуватися ступенем фактичного використання експортного потенціалу та іншими критеріями. Як показав аналіз, потенціал експорту меду в Німеччину, США та Польщу використовується повністю, що свідчить про високий рівень конкуренції на даних ринках та високий рівень насиченості товаром. Що стосується Італії її не використаний експортний потенціал становить 7,6 млн. дол, що є найбільшим значенням серед досліджуваних країн.

Крім не використаного експортного потенціалу важливо також звернути увагу на відсоток тарифу на поставку товару. Цей показник для Німеччини, Італії та Іспанії становить 17%, проте для США він складає лише 0,5 %.

Таблиця 4.1

Критерії вибору найбільш вигідних експортних партнерів України для реалізації меду

Показники	Німеччина	США	Польща	Італія
Експортний потенціал	20,1 млн. дол.	17 млн. дол.	15,1 млн. грн.	9,9 млн. грн.
Фактичний експорт	27,9 млн. дол.	21,2 млн. дол.	22,5 млн. дол.	2,3 млн. дол.
Невикористаний експортний потенціал	-	-	-	7,6 млн. дол.
Загальний обсяг імпорту меду	295,6 млн. дол.	468,5 млн. дол.	57,5 млн. дол.	85,1 млн. дол.
Загальний обсяг торгівлі з Україною	2,5 млрд. дол.	1,1 млрд. дол.	2,7 млрд. дол.	2,6 млрд. дол.
Тариф на поставку меду	17%	0,5%	17%	17%

Джерело: сформовано з використанням засобу International Trade Center

Отже, найвигіднішими країнами для експорту натурального меду з України ми вважаємо Італію яка демонструє найбільшу різницю між потенційними і фактичним експортом у вартісному вираженні - 7,6 млн. грн. та США, тариф на поставку якої становить лише 0,5%.

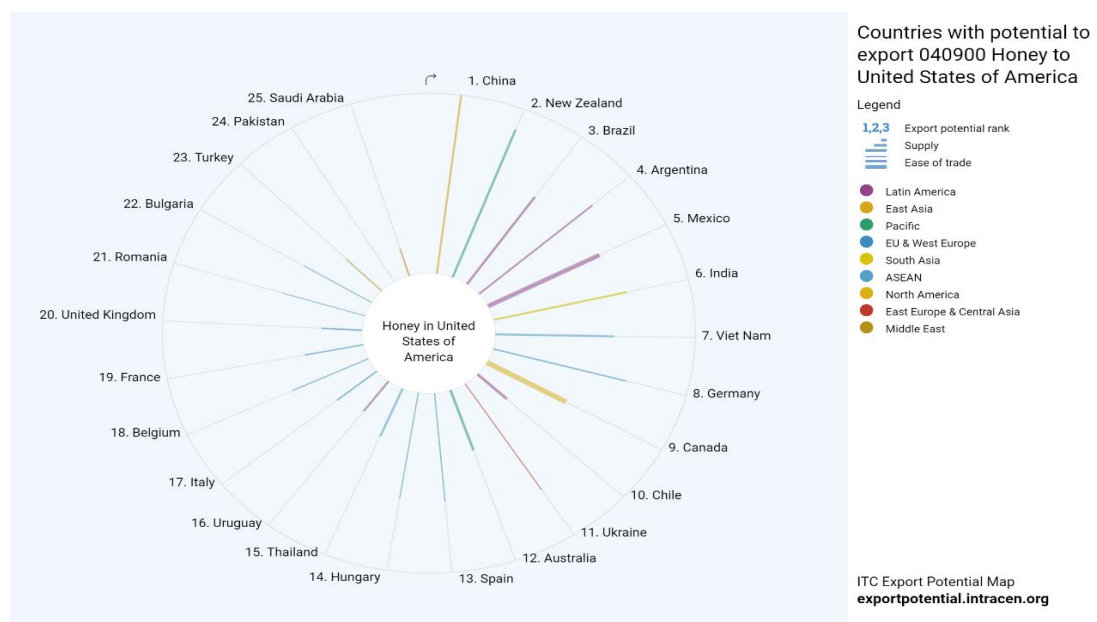
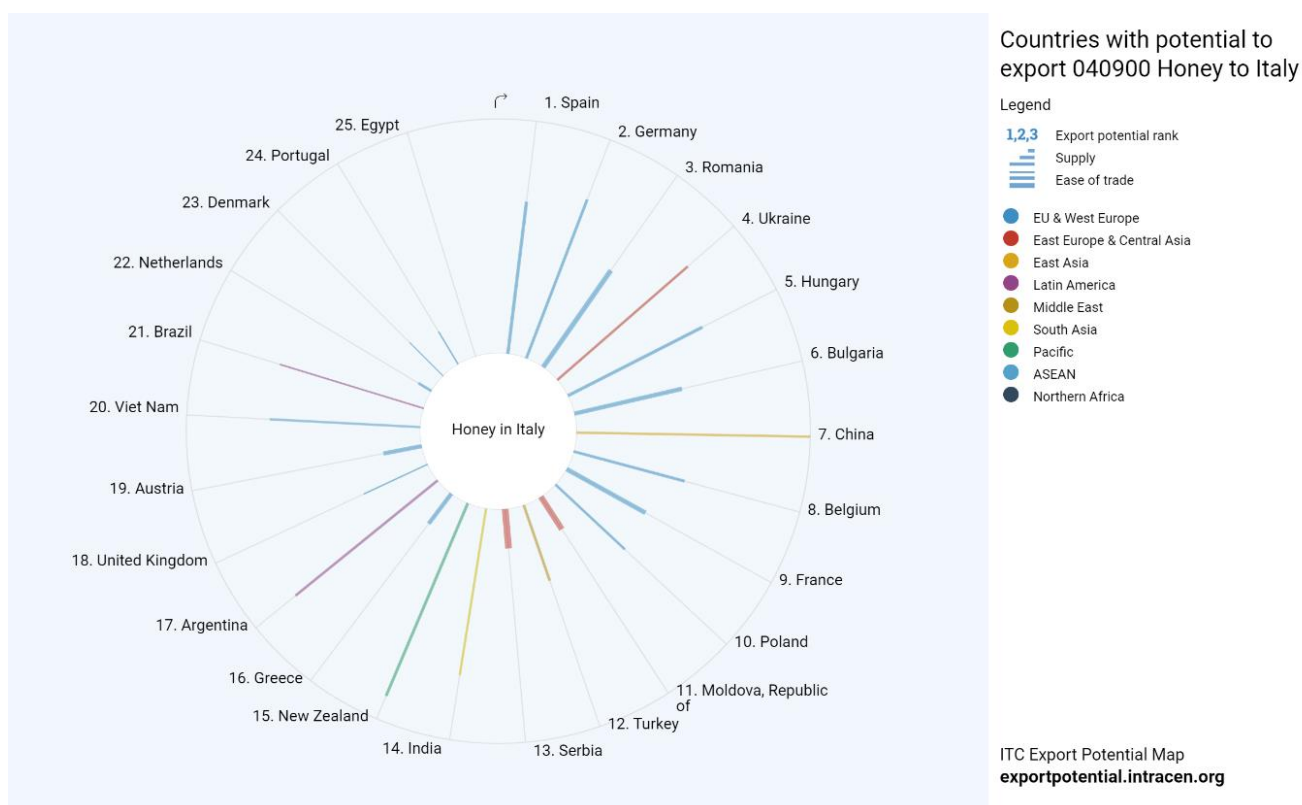

Рис. 4.3. Ринки з найбільшим експортним потенціалом натурального меду в США

Джерело: сформовано з використанням засобу International Trade Center

Як видно на рисунку 4.3 найбільшими ринками з експортним потенціалом натурального меду у США є Китай та Нова Зеландія. Не зважаючи на те, що Китай є лідером з експорту меду в США, китайський мед дуже дешевий і зазвичай не високої якості. Тому через проблеми з якістю виробництва, а іноді і фальсифікацією китайської продукції, український мед дуже доречний.

Типовими недоліками китайського меду є висока вологість і скисання. Що стосується Нової Зеландії вона нарощує експорт меду з мануки. Манука – квіткова рослина, що росте лише в Новій Зеландії і деяких регіонах Австралії. Мед з мануки має унікальну антибактеріальну та протизапальну дію, що вирізняє його з-поміж інших видів меду. Виражені лікувальні властивості меду з мануки та обмеженість зони вирощування цієї рослини надають Новій Зеландії конкурентні переваги на світовому ринку меду.

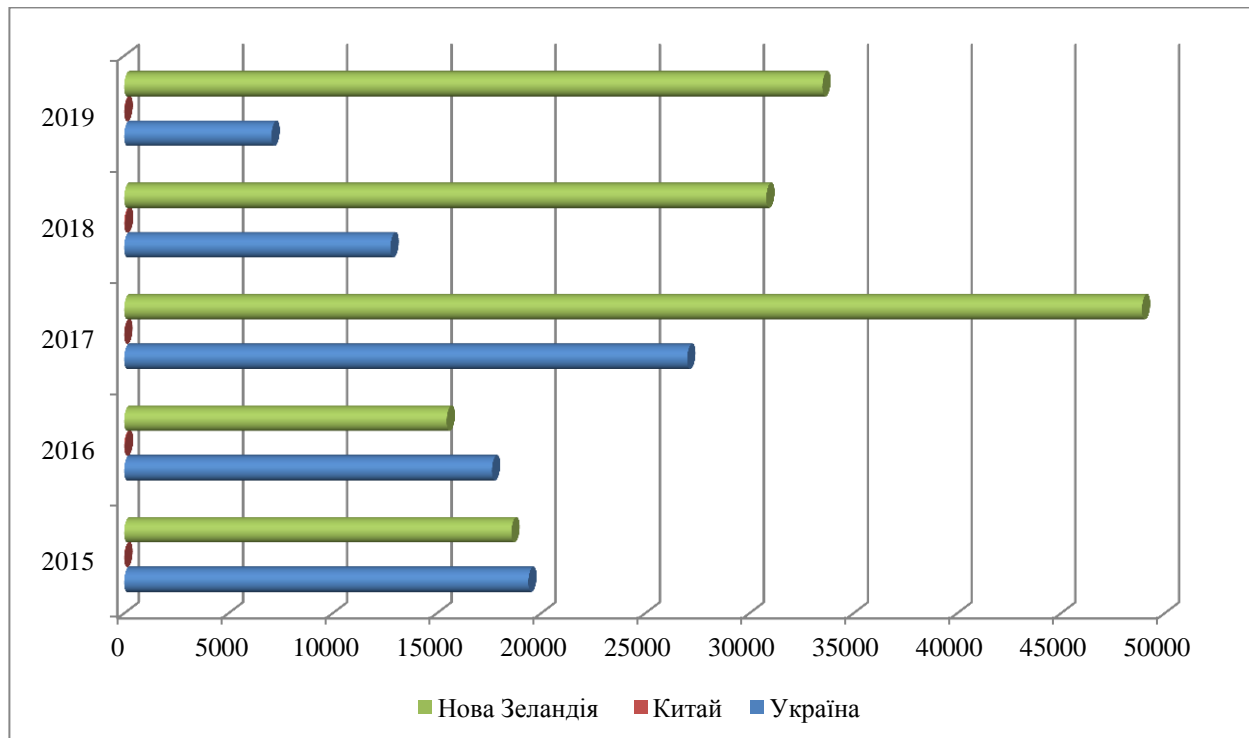
Джерело: сформовано з використанням засобу International Trade Center

Рис. 4.4. Ринки з найбільшим експортним потенціалом натурального меду в Італію

Як показало дослідження найбільш вигідними для експорту натурального меду в Італію є Іспанія та Німеччина. Причиною цього може бути те, що в Іспанії виробляється лавандовий мед, який вважається одним з найкращих в світі. Завдяки різноманітності флори Іспанії, там налічується величезна кількість сортів меду, причому склад деяких з них до цих пір залишається загадкою. Численні сорти меду відрізняються один від одного смаком, кольором, ароматом, консистенцією і поживною цінністю.

Німеччина - країна, де за останні кілька років стрімко виросла кількість бджолярів, які виробляють більш ніж 25 тисяч тон меду в рік. У цій країні навіть в звичайних школах існують власні пасіки, де бажаючі діти можуть бачити як працюють бджоли та розвивається їх сім'я. Це і є конкурентними перевагами медової галузі цих країн.

З метою визначення доцільності експорту вітчизняного меду до визначених країн з найвищим експортним потенціалом, порівняємо обсяги експорту найбільших конкурентів на ринку та України (рис. 4.5, 4.6).

Джерело: сформовано з використанням засобу International Trade Center

Рис. 4.5. Порівняння динаміки експорту натурального меду в США з України та її основних конкурентів на ринку

Дослідження показало, що найменше меду експортує Китай до США. Причиною такої низької тенденції може бути так зване «відмивання меду». Було встановлено, що більшість меду імпортованого з Китаю у США фальсифіковано. Китайські виробники часто додають у мед кукурудзяний або рисовий сироп. Крім цього китайський імпортований мед має у своєму складі антибіотик, заборонений у США який пов'язаний з ризиком виникнення ракових пухлин та є небезпечним для людей. Саме тому, ще у 2008 році США встановили високі тарифи на мед, що імпортувався з Китаю.

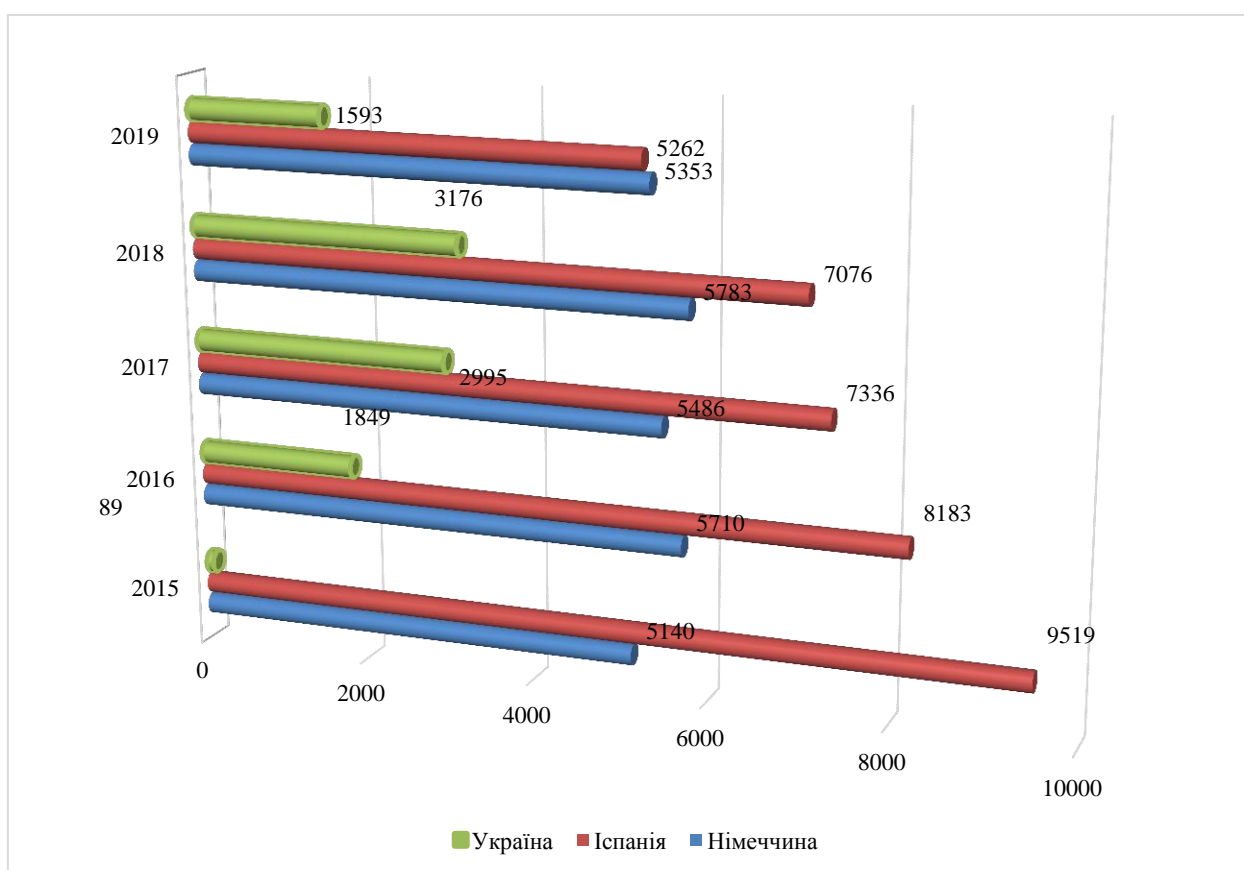

Рис 4.6. Порівняння динаміки експорту натурального меду в Італію з України та її основних конкурентів на ринку

Джерело: сформовано з використанням засобу International Trade Center

З рисунку видно, що серед досліджуваних країн Україна експортує найменшу частку меду до Італії. Сталу тенденцію розвитку показала динаміка експорту даного товару з Німеччини до Італії. Обсяг експорту меду з Іспанії був

найвищим починаючи з 2015 року, проте протягом досліджуваного періоду його експорт поступово скорочувався і станом на 2019 рік, експорт натурального меду з Іспанії в Італію зменшився майже у два рази. З огляду на дану тенденцію, ми вважаємо за доцільне нарощувати експорт натурального меду до Італії, зважаючи на те, що невикористаний експортний потенціал у дану країну становить 7,6 млн. дол., а також динаміку приросту вітчизняного експорту меду до Італії протягом останніх 5 років.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Аналіз світового ринку натурального меду свідчить про перспективи розвитку даної галузі у майбутньому. Україна має сприятливі природні умови для розвитку бджільництва і цим самим збільшення виробництва натурального меду.

Найбільшими експортерами натурального меду в світі є Китай, Нова Зеландія та Аргентина. Лідерами у структурі обсягу експорту даного товару є Китай (11,87%), Нова Зеландія (11,54%) та Німеччина (6,71%). В свою чергу Україна у структурі експорту натурального меду займає (5,10%). Україна стабільно входить у п'ятірку основних країн-експортерів натурального меду. За 2019-й рік експорт меду стрімко зріс, Україна реалізувала на зовнішніх ринках 55,7 тис. тонн меду, що на 6,3 тис. тонн більше, ніж у 2018 році. Зросла також і виручка від його реалізації (на 3 млн дол.), досягнувши 101 млн дол.

Традиційно основним ринком збуту українського меду став Європейський Союз, куди у 2019 р. експортовано понад 85% цього продукту в натуральному виразі. Також була повністю використана основна та додаткова преференційна квота на безмитні поставки цього продукту до ЄС. Країни, в яких наш мед має найбільший попитом, теж залишились незмінними – Німеччина, Польща, Бельгія, Литва і Сполучені Штати Америки. Загалом, мед вітчизняного виробництва закуповували майже 60 країн з різних регіонів планети. Від початку 2020 року основна безмитна квота України на експорт меду в обсязі 5800 тонн до Євросоюзу вже повністю використана.

Вінницька область експортує меду щорічно на близько 7 млн. дол. Найбільшим експортером меду на Вінниччині є підприємство ТОВ СП «Мед Поділля». Починаючи з 1 вересня 2020 р., підприємства-виробники меду та продуктів бджільництва України мають змогу експортувати свою продукцію до Королівства Саудівська Аравія, ТОВ СП «Мед Поділля» ввійшло до 7 підприємств України, які одержали даний дозвіл.

Найбільшими імпортерами натурального меду було визначено США, Німеччину та Японію. Найбільшу питому вагу в структурі світового імпорту даного товару займають Німеччина (12,10 %), Японія (7.06%) та Франція (5,79%).

Дослідження експортного потенціалу вітчизняного ринку меду показало, що ринки з найбільшим потенціалом для українського експорту меду – США та Італія. Ми вважаємо, що для України найбільш вигідно експортувати натуральний мед в США де тариф на поставку даного продукту становить лише 0,5%, а за останні 25 років кількість споживання меду населенням США зросло в 2,4 рази. Також варто нарощувати експорт вітчизняного меду до Італії – європейську країну із найбільшою різницею між потенційними і фактичним експортом даного продукту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Світовий ринок меду та його перспективи. URL: <https://shuvar.com/news/1958/Svitovyy-rynok-medu-ta-yoho-perspektyvy>.
2. Ставицька А.В., Нестеренко О.В. Експортний потенціал України та можливості його реалізації на світовому ринку. *Причорноморські економічні студії*. 2019. С. 89-93.
3. Яненко І.Г Ципліцька О.О. Оцінка можливостей експорту української продукції до США та Канади. *Економіка і прогнозування*. 2018. С. 111-119.
4. Веб-сайт International Trade Center. URL : <http://www.intracen.org/> 5
5. Веб-сайт International Trade Center. Карта експортного потенціалу. URL : <https://exportpotential.intracen.org/en/about> 6
6. Данкевич В., Данкевич Є. Пивовар П. Формування кон'юнктури світового ринку меду: сучасний стан і перспективи для українських експортерів. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. С. 34-54.
7. Мельник Т. М. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2017. Вип. 1-2. С. 241-271.
8. Чалапко (Калник) Л.Д. Перетятко Л.А. Козак С.І. Експортний потенціал України: проблеми і перспективи реалізації. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 247-253.
9. Офіційний сайт ТОВ СП «МЕД ПОДІЛЛЯ» <http://www.medpodillya.com/>
10. Хамід К., Пушкар Т., Гурко Є. Сучасні проблеми якості та безпечності меду натурального. *Agrarian Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2020. Вип. 96. С. 77-83.
11. Данкевич В., Данкевич Є., Пивовар П. Формування кон'юнктури світового ринку меду: сучасний стан і перспективи для українських експортерів. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2018. №4(2), С. 37-54.

